

Vybrané kapitoly ze sociologie 8

PhDr.Hana Pazlarová, Ph.D

▶ Co je rasa a co etnikum?

Rasa

- ▶ Snaha rozčlenit lidstvo podle objektivních kritérií je velmi stará
- ▶ Egypťané – Kniha bran – 4 rasy
- ▶ Středověk – dělení lidstva podle původu z Noemových synů Šéma (Asiaté – semité), Cháma (Afričané – hamité) a Jafeta (Evropané – Jafetovci)
- ▶ V 19.st. vědci věřili v existenci ras jako objektivního faktu umožňujícího předikovat lidské chování
- ▶ Dnes diverzifikovaný pohled na samotnou existenci „ras“, shoda na tom, že společná genetická výbava nemá přímou vazbu na lidské chování

-
- ▶ V historii teorie ras zneužívána k účelové diskriminaci skupin obyvatelstva (američtí černoši, Indiáni, Židé atd.)

Etnikum

- ▶ Skupina obyvatel určená kulturními faktory – jazykem, oblečením, zvyky, historií, sebepojetím
 - ▶ Obvykle se členové považují za potomky společných předků
 - ▶ Silný pocit sounáležitosti
 - ▶ „...lidské skupiny, které udržují subjektivní přesvědčení o svém společném původu na základě podobnosti fyzických typů nebo zvyků...tato víra musí být důležitá pro vytváření skupiny; navíc nezáleží na tom, jestli objektivní krevní pouto existuje“ (M.Weber)
-

Rasa a etnikum

- ▶ Rasa – společné dědictví na základě genetické příbuznosti
- ▶ Etnikum – společné dědictví kulturní, jazykové, náboženské...

▶ Co je předsudek?

Předsudek

- ▶ Soud, který člověk učiní předem, bez potřebných znalostí a zkušeností
- ▶ Předsudek sám ještě není diskriminací, pokud není následován konkrétním jednáním
- ▶ Předsudek byl historicky nástrojem lidského přežití - potřeba rychlého rozhodnutí bez možnosti racionální úvahy vs. Nevýhoda rozpoznání spojenců a zdrojů

Rasismus

- ▶ Přesvědčení, že vlastní rasa má výjimečné postavení a hodnotu
- ▶ Ostatní jsou méněcenní a nebezpeční
- ▶ Zjevný rasismus
- ▶ Skrytý rasismus – znevýhodňování zdůvodněné jinými než rasovými motivy
- ▶ Strukturální rasismus – nerovnosti vytvářeny systémem (např. romské děti ve speciálních školách)

Stádia vývoje etnických předsudků

podle amerického psychologa Gordona W.Allporta

1. Očerňování – nepřátelské řeči, pomluvy, propaganda
2. Izolace – oddělování skupin od majority – např. sestěhování do jedné lokality
3. Diskriminace – upírání občanských práv (jihoafrický apartheid)
4. Tělesné napadení – násilí jednotlivců, skupin nebo státu vůči menšinám
5. Vyhlazování – snaha o vyhlazení celé skupiny osob (Židé, Romové za 2.svět.války)

Afirmativní akce / pozitivní diskriminace

- ▶ Politika zvýhodnění příslušníků historicky diskriminované menšiny s cílem vyrovnání příležitostí a zrovnoprávnění postavení menšiny
- ▶ Nejčastěji v přístupu ke zdrojům – vzdělání, zaměstnání
- ▶ V praxi uplatňován ve Spojených státech
- ▶ Měkká opatření – tematizace problematiky, kampaně, vzdělávání
- ▶ Tvrdá opatření – legislativa, firemní normy, kvóty

Afirmativní opatření

- ▶ **Odstraňování přímé diskriminace a prevenci** (tehdy stát aktivně napomáhá k dosažení rovnoprávnosti, např. trestání diskriminace, realizace informačních kampaní)
- ▶ **Odstraňování systémové a institucionální nepřímé diskriminace** (např. aktivní vyhledávání oblastí, kde dochází k utváření nerovností, a jejich náprava)
- ▶ **Nepřímou pomoc poskytovanou znevýhodněnému či problémovému obyvatelstvu** (konkrétní pomoc pro předem nedefinované skupiny, které se potýkají s diskriminací)
- ▶ **Přímou pomoc znevýhodněným skupinám** (na rozdíl od předchozí kategorie se jedná již o pomoc čistě adresnou, např. v podobě tzv. inkluzivních programů)
- ▶ **Měkkou formu preferencí** (tehdy by měl být faktor vedoucí k diskriminaci při posuzování primárně vnímán jako pozitivum)
- ▶ **Střední formu preferencí** (relativní upřednostnění jedinců z diskriminovaných skupin)
- ▶ **Tvrdou formu preferencí** (většinový uchazeč je vyloučen ve prospěch uchazeče menšinového, v tomto případě jsou již uplatňovány rozličné systémy kvót).

Národ

- ▶ Skupina lidí sdílející společný původ, řeč, kulturu, tradice, náboženství, dějiny
- ▶ Složitá definice, platná v souhrnu, dílčí aspekty neplatí pro každý národ
- ▶ Prvek subjektivní příslušnosti ke skupině v kontrastu v vymezení vůči cizincům
- ▶ Nacionalismus – radikální forma, národnost je nejvyšší hodnotou
- ▶ Vznik národních států – konec 19.st., národ se stává „tvrdým“ sociálním faktem

-
- ▶ Mnoho početných a starých národů vlastní stát nemá – Kurdové, Romové, Baskové...
 - ▶ Vs. Vznik státu předchází vzniku národa (Spojené státy, Itálie...) – zdrojem společné identity je občanství

